

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 25

Заснований в 1996 році

Рівне – 2003

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 25. — Рівне: РДГУ, 2003. — 196 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, психології, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович** (Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович** (заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович** (Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна** (Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович** (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович** (Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович** (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович** (Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович** (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Хом'як Іван Миколайович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович** (заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 6 від 31.01.2003 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.

Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 6.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2003

11. Шинкарук В.И., Орлова Т.И. Художественное мышление в системе видов мыслительной деятельности // Вопросы философии. – 1984. – №3. – С.18-38.

Одержано редакцією 19.12.2002

УДК: 378: [808, 5: 81. 271]

М.В. ВАКУЛЬЧУК, Н.Г. ШОЛУДЬКО

КРАСНОМОВСТВО –МИСТЕЦТВО ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВИЩОЇ ШКОЛИ

У сучасних умовах від учителя, викладача, педагога, їх глибоких знань та переконаності, професійної майстерності, ерудиції, загальної та фахової культури значною мірою залежить якість освіти та виховання молоді. Система вищої освіти є однією з основних форм соціалізації особистості, вона забезпечує “фундаментальну наукову, загальнокультурну, практичну підготовку фахівців, що визначають темпи і рівень науково-технічного та соціального прогресу, сприяють утвердженню гуманістичних ідеалів, норм співжиття, формування інтелектуального потенціалу нації, як найвищої цінності суспільства” [2, 16].

Процес соціалізації суспільства у вузі набуває якісного визначення, включаючи участь у різноманітних видах соціальних стосунків, а також підготовку їх спеціалізації, зокрема педагогічної, гуманітарної. Перебудова вищої школи передбачає реформування вищої освіти. Вона закріплює об’єктивний досвід людства, створює умови подальшого розвитку суспільства, культури, науки, техніки, передбачає формування у студентів в процесі освіти і виховання риси громадянина української держави. Важлива роль тут відводиться питанням формування висококваліфікованих педагогічних кадрів, які б майстерно володіли словом, переконуючою комунікацією – ораторським мистецтвом.

Красномовство – мистецтво володіння словом. Воно – сила, з допомогою якої вдається впливати на оточуючий світ, змінювати його, реалізуючи своє власне бачення життя. Водночас, риторика – це наука про способи переконання та ефективні форми впливу на аудиторію з урахуванням її особливостей [5, 80]. Освічена людина завжди має перевагу перед тою, яка опановує щось самотужки. Наука про красномовство виникла в античному суспільстві, як спроба осмислити закономірності мовлення (буденного, утилітарного) прозою, що тоді цінувалося значно менше ніж художнє, поетичне слово. Але поруч з поетами поставали оратори з промовами на суді, політичними виступами. Постала потреба у вивченні законів ораторства, яке вже у ранньому античному суспільстві стало справжнім мистецтвом [1,43-48].

Риторичне слово вживається в різноманітних сферах. Без риторики не може обійтися ані державний діяч, ані викладач, ані юрист, ані проповідник, ані бізнесмен. Чим цивілізованіше суспільство, тим більше в ньому цінується вміння володіти словом.

Риторика – це не замкнуте на собі знання, не тільки академічна дисципліна для викладачів історії і теорії культури, педагогів дозвілля на спеціальності “Культурологія”, предметом вивчення якої є ораторство: риторика –це ораторське мистецтво майбутнього викладача, педагога, красномовство спеціаліста гуманітарного профілю як компонента структури педагогічної діяльності. Риторика розглядається на основі аналізу історії і теорії ораторського мистецтва, художнього читання, методики виразного читання та ін.

Формування риторичної культури особистості викладача – випускника вузу базується на принципах педагогіки, психології, історії мистецтв, риторики. Теорія особистісно-діяльного підходу особливо чітко відображена у концепціях Л.С. Виготського, О.М.Леонтьєва, К.С.Станіславського. У 20-30-х роках ХХ ст. українські та інші вчені-педагоги розвивали ідею максимально ефективної виконавської ораторської діяльності педагогів з метою вирішення педагогічних завдань.

Педагогі-теоретики В.В.Голубков, М.А.Рибнікова та інші поєднували словесну і педагогічну діяльність з ухилом у розуміння мистецтва живого слова як педагогічного інструменту навчання. А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський розширили цей взаємозв’язок, акцентуючи на роль мистецтва слова у вихованні творчої особистості вчителя [4, 320]. Це ствердження відповідає також сучасному поглядові дослідників на виховання риторичної культури особистості педагогічних кадрів в Україні, про що йдеться, зокрема, у дослідженнях проф. А.Й.Канської (Київський національний університет ім. М. Драгоманова), Д.М.Александрова (Московський державний технічний університет ім. Баумана), Е.В.Климова (Московський Університет Російської Академії освіти), Г.М.Сагач (Київський національний університет ім. Т.Г.Шевченка) та ін.

На нашу думку, виховання риторичної культури особистості студента-культуролога університету, вимагає оволодіння знаннями, формування спеціальних умінь на основі тісного зв’язку із вихованням загальної мовної культури особистості. Формуванню мисленнево-мовної та комунікативної культури сприяють такі навчальні дисципліни: ділова українська мова, іноземна мова, педагогіка, психологія, логіка, філософія (I-II курси); соціальна психологія, риторика, тренінг ділових комунікацій (III-IV курси).

Зміст програми з риторики охоплює знання історії та теорії риторики, основ красномовства, розуміння звукових моделей мови, умінь виокремити у ній основні компоненти, які сприяють розвиткові педагогічної техніки, культури мовлення, монологічної, діалогічної та полемічної майстерності виступаючого. Ми розглядаємо взаємозв'язок теоретичних та практичних компонентів у формуванні риторичної культури особистості викладача, який повинен володіти живим словом як інтеграційною якістю професійної майстерності, з установкою на педагогічну діяльність через сформовані спеціальні знання й умінь, через переконаність студента на доцільність володіння мистецтвом живого слова у педагогічному процесі, педагогічному спілкуванні. Живе слово викладача є творчим актом ефективного спілкування з учнями. Вплив викладача на інтелект та емоції аудиторії є необхідною умовою ефективного переконливого усного монологічного чи діалогічного виступу.

Моделювання навчального процесу у вузі передбачає системний підхід до способу вивчення, аналізу і узагальнення педагогічних фактів та явищ. Дослідження С.І.Архангельського, В.Г.Афанасьєва, Т.А.Ільїна, Л.М.Новикової та інших розкривають протиріччя між вимогами школи до випускника вузу та невідповідністю його підготовки у плані володіння живим, переконуючим словом: між об'єктивно високими вимогами до якості ораторської культури та відсутністю методики навчання студентів до оволодіння ораторським умінням. Погляди філософів, педагогів, риторів з даного питання, збігаються в обґрунтуванні необхідності формування психологічної і практичної готовності студентів до ораторської діяльності, до умінь управління цим процесом на всіх курсах навчання і педагогічної діяльності.

Логічна структура курсу риторики на кафедрі культурології дозволила впорядкувати елементи історичного, теоретичного та практичного аспектів викладання риторики для студентів спеціальності "Культурологія" у межах відведених годин за такими орієнтовними розділами.

1. Історія риторики: місце риторики серед інших наук, риторика і ораторське мистецтво, модель ораторської діяльності Арістотеля, основні види і жанри ораторського мистецтва, основні етапи зародження та розвитку риторики в історії людства (Давня Греція, Давній Рим), становлення слов'янського ораторського мистецтва, сучасні риторичні школи, розвиток риторики в інших державах.

2. Теорія риторики вивчає закони риторики – організація та управління мисленнєво-мовною діяльністю: концептуальний закон моделювання аудиторії, стратегічний, тактичний, мовленнєвий системно-аналітичний закони.

3. Практична риторика включає такі основні питання як предмет, зміст усного виступу, текст виступу та його параметри, образ оратора, профієграму оратора, логічну культуру оратора, композицію і стиль виступу оратора, особливості психології аудиторії, взаємодію оратора з аудиторією як творчий процес, полемічне мистецтво оратора тощо.

Практична риторика базується на проведенні семінарсько – практичних занять в активних формах: рольові та ділові ігри, тестування, "круглі столи", творчі конкурси, монологічні мікровиступи на задану тему, диспути, дискусії.

Виходячи з необхідності формування психологічної готовності студентів до ораторської діяльності, виховну діяльність педагога ми розглядаємо як систему, а словесну (ораторську) - як підсистему. Зміст системи передбачає створення передумов для теоретико – практичного оволодіння студентами ораторськими уміньми як способом впливу на учнів. У результаті навчання риториці формуються такі уміньми студентів: підготовка та проведення монологічних виступів з фахової проблематики (лекція, промова, інформація); проведення бесід на морально – етичні, культурологічні та виховні теми; підготовка та проведення діалогічних форм (диспут, дискусія, полеміка); володіння етикою оратора; вироблення індивідуального стилю та іміджу оратора; володіння прийомами активізації аудиторії під час виступу.

Серед сукупності ораторських навичок та умінь найбільше ефективними та вживаними є монологічна, діалогічна та полілогічна форми усних виступів. Вимагає серйозної фахової уваги також підготовка викладача, педагога у плані набуття умінь полемічної майстерності, теорії і практики аргументації виступу, логічної культури мислення, емоційно – образного викладення матеріалу.

Проведення практичних занять з використанням активних форм і методів сприяє формуванню риторичної культури особистості студента, оптимізації діяльності студентів: мислительної, мовної, комунікативної, творчої, педагогічної.

В усі часи усіх народів вчителі, як духовні наставники, мали найвищу пошану, бо ефективно, дієво переконуюче володіли живим словом не лише з метою інформування, переконання, спонукання, але й звеличення, усолодження душі на етико – естетичних засадах класичної риторики, народного золотослова, сучасного красномовства, педагогічної риторики. Кожний викладач в ідеалі повинен володіти усіма видами і жанрами красномовства: академічним, політичним, дипломатичним, діловим, лекційно – пропагандистським, соціально – побутовим та ін.

Риторична культура сучасного викладача може розглядатися крізь призму не лише філософії, риторики, етики, але й володіння ним людинознавчими технологіями, які базуються на теорії психодидактики, соціальної психології, теорії управління, етнопсихології, релігієзнавства та ін.

Важливим елементом риторичної майстерності викладача є нормативність індивідуальної мови. Вона базується на “відчуженні мови” промовцем: людина розмовляє правильно не тому, що пам’ятає всі правила, а тому, що “відчуває” мову, її дух та матерію. Дійсно, чуття мови - реальність, і потрібно всіляко розвивати його в собі читанням, бесідами, уважним слуханням чужої мови. Не менш важливим для оволодіння літературною мовою є вміння аналізувати мову, тобто вміння свідомо оцінювати красу та недоліки звучущого слова, помічати випадки відступів від літературних норм, звертатися до словників та довідників.

Одним з найяскравіших показників красномовності є багатство лексики. А.П.Чехов прямо пов’язував багатство словесне з красномовністю, вказуючи, що у всі часи багатство мови і промовницьке мистецтво йшли поряд. Однак характеристика мови визначається не тільки кількістю засвоєних слів. Дуже важливо орієнтуватися в їх значеннях. Але і цього мало. Викладач повинен бути впевнений у тому, що слухачі розуміють усі слова, які він вживає і розуміють вірно. Адже якщо виникає непорозуміння, або напіврозуміння, тоді ні до чого і багатий лексикон викладача. Практично всі ці питання знаходять свої вираження в точності і доречності словозастосування.

Основними ознаками риторичної культури мовлення є правильність, точність, чистота, багатство (різноманітність), виразність, доречність [3, 108-111]. Для досягнення високого рівня риторичної культури викладача необхідно: шанувати мову, якою спілкуєшся і людей з якими спілкуєшся; бездоганно засвоїти лексичні, граматичні, орфоепічні норми літературної мови, її правила, користуватися ними осмислено, творчо, володіти навичками відбору мовних засобів; постійно тренувати пам’ять, удосконалювати навички логічного мислення, ніколи не припиняти процес пізнання; багато читати – твори різних стилів, майстрів індивідуального художнього слова; намагатися, користуючись практично кількома мовами, добре володіти нормами кожної з них, осмислити їх специфіку, не допускати змішування мовних явищ, виправляти прояви інтерференції; постійно стежити за новою довідковою літературою (словниками, довідниками з метою корекції набутих раніше знань відповідно до вимог часу).

Отже, мова викладача, його риторична культура – це універсальний засіб навчання і виховання молоді. Саме тому викладачі повинні підвищувати свій освітній та мовленнєвий рівень, самовдосконалюватись. Неможливо весь педагогічний шлях пройти тільки з багажем, набутим у стінах вузу. Існує велика кількість літератури з даної теми, використовуючи яку, викладач поповнить багаж своїх знань, зуміє якнайкраще зрозуміти практичну методику, виробити власний оригінальний ораторський стиль, розширити духовно – інтелектуальний рівень у широкому контексті національної і світової культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Античные риторика. – М., 1978.
2. Державна національна програма “Освіта”. Україна ХХІ століття. – К., 1992.
3. Сагач Г.М. Риторика. – К., 2000.
4. Сухомлинський В.О. Роки отрочтва. – К., 1976. – т. 1.
5. Цицерон М.Т. Три трактата об ораторском искусстве. М., 1972.

Одержано редакцією 18.12.2002

УДК: 378:008

Л.М. САВЧИН

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Соціокультурні процеси і умови розвитку ряду європейських країн в 50-х роках ХІХ століття сприяли появі дисципліни, яка систематизувала знання культури як особливої форми організації життя людини. До цього періоду існували культурологічні концепції й особливості життєдіяльності народів були предметом аналізу істориків, філософів, географів.

Вивчення культурологічних концепцій триває понад три століття, від “Заснування нової науки” італійського мислителя Дж.Віко, який відводив культурі вирішальну роль в розвитку суспільства, німецького юриста С.Пуфендорфа (“культура” – духовний світ людини), французького вченого Ж.Ламетрі (“культура” – освітній і розумовий розвиток), французьких просвітителів Ж.–Ж.Руссо, Ж.М.А.Вольтера, А.Тюрго, М.Кондорсе (“культура” – людяність, цивілізованість), німецьких філософів І.Канта (моральність), Ф.Шиллера, А. і Ф.Шлегелів (естетика), Г.–В.–Ф.Гегеля (філософія) до фундаментальних досліджень А.Тойнбі.

Центрами по вивченню культур були антропологічні і етнографічні музеї в Будапешті (1872р.), Стокгольмі (1874р.), Парижі (1877р.), Роттердамі (1883р.), Варшаві (1888р.). Вивчення культур уважно займались в США – Чикагський музей природничої історії (1893), музей Карнегі в Пітсбурзі (1895), музей антропології в Берклі (1901).

Перші еволюціоністські концепції культур – ідея єдності людського роду і єдиного розвитку культур, пряма однолінійність цього розвитку – від простого до складного, з’явилися практично одночасно в Німеччині (А.Бастіон, Т.Вайц, Ю.Ліпперт), Франції (Ш.Летурно), Австрії, Англії (Г.Спенсер,

ЗМІСТ

Вступне слово	3
1. Гавриш Н.В. Педагогічний погляд на дитячу творчість як явище культури.....	4
2. Воробйов А.М. Місце соціокультурних чинників в українській ментальності	8
3. Главінська О.Д. Усвідомлення дитиною своєї суб'єктності як необхідна умова формування адекватної самооцінки	14
4. Івашкевич Е.З. Психологічне обґрунтування діалогічності пізнавальної діяльності як комунікативного процесу	19
5. Савуляк В.О. Психосоціальні фактори наркотичної залежності.....	24
6. Безлюдна В.І. Актуалізація комунікативної потреби у дітей дошкільного віку.....	29
7. Янцур Л.А., Верусь Н.С. Психолого-педагогічні умови формування зображувальної діяльності у дітей третього року життя	36
8. Косарева О.І. Психолого-педагогічні особливості конфліктів дошкільників з батьками в сім'ї.....	39
9. Корчакова Н.В. Усвідомлення молодшими школярами сутності презентаційної ситуації та власних самопрезентаційних намірів.....	42
10. Одолінський В.Г. До проблеми соціалізації молодших школярів.....	46
11. Рудюк О.В. До проблеми внутрішньоособистісного конфлікту у юнаків в ситуації соціальної депривації 48	
12. Михальчук Н.О. Психологічні аспекти проведення дискусій в межах мікрогруп на уроках іноземної мови в середній школі.....	53
13. Цуканова М.С. Основні аспекти проблеми психічних кризових станів, які виникають у неповнолітніх засуджених під час відбування покарання.....	55
14. Середюк Л.А. Розширення сфери діяльності та самодіяльності учнів, як умова оптимізації самовираження старшокласників.....	58
15. Наумчук Г.І. Педагогічні умови національного виховання дітей в сім'ї.....	62
16. Харламенко В.Б. Професійна орієнтація учнівської молоді як соціально-педагогічна проблема	66
17. Мельник О.В. Зміст і структура профконсультаційної роботи із школярами.....	70
18. Капустіна О.В. Методика професійного самовизначення Д.Голланда.....	74
19. Рудницька Н.Ю. Методи вивчення краєзнавчого матеріалу учнями шкіл Волині (1917-1932 рр.)	79
20. Шарапова Т.М. Методика застосування рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень школярів при вивченні курсу "Екологія".....	81
21. Кільдеров Д.Е. Уявні просторові перетворення як основа оперування динамічними образами об'ємних предметів	87
22. Ковбаса Ю.М. Вимоги до змісту навчання основам бухгалтерського обліку у 10-11-х класах середніх загальноосвітніх закладів	91
23. Сингаївський Д.В., Белошицький О.О., Ковальов В.М. Оновлення змісту трудової підготовки молоді на основі технічної творчості	94
24. Ващук О.В. Використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі учнів 5-7 класів.....	98
25. Хоронжевський О.М. Формування гігієнічної культури у школярів основної школи в процесі трудового навчання – запорука профілактики професійних захворювань	103
26. Онишко Н.П. Школи з альтернативною формою навчання у системі освіти Німеччини.....	105
27. Якимчук С.Н. Музичне мистецтво як один із провідних засобів виховання особистості	110
28. Левківський М.В. Історико-педагогічне краєзнавство у формуванні компетентності майбутнього вчителя 112	
29. Литвиненко С.А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності з молодшими школярами	116
30. Бородіна К.І., Кмець А.М. Структура екологічної свідомості студентів педагогічного вузу.....	120
31. Герман Н.В. Проблеми професійної підготовки вчителя в процесі вивчення дисципліни „Безпека життєдіяльності людини”	123
32. Козяр М.М., Янцур М.С., Хомяк О.Л. Деякі аспекти методичного забезпечення процесу вивчення машинної графіки у вищій школі.....	126
33. Джеджула О.М. Попередні умови побудови моделі графічної діяльності студента.....	131
34. Козяр М.М., Гордійчук І.І., Вовк В.Ф., Лебедюк Є.А. Система контролю знань студентів з інженерної графіки 133	
35. Черуха Н.В. Індивідуалізація процесу навчання іноземних мов для спеціальних цілей: сутність, особливості, сучасні проблеми	137
36. Янцур М.С., Войтко А.І. Використання модульно-рейтингової системи навчання в підготовці майбутніх вчителів до профорієнтаційної роботи з учнями	140
37. Осницька Т.Р. Педагогічні ідеї духовно-морального виховання учнівської та студентської молоді в педагогічній спадщині С.Я. Дем'янчука	146

38. Яковенко Л.П. Художнє мислення: зміст, структура, проблеми формування засобами музичного мистецтва 148
39. Вакульчук М.В., Шолудько Н.Г. Красномовство – мистецтво формування риторичної культури особистості в умовах вищої школи..... 152
40. Савчин Л.М. Культурологічні концепції та їх реалізація в системі вищої освіти 155
41. Станіславська К.І. Про деякі аспекти розвитку музичного сприймання студентів режисерських спеціалізацій 159
42. Ярмачук Т.М. Формування у студентів вмій та навичок виконання творів французьких клавесиністів 163
43. Піддубник В.Г. Розвиток професійних умінь і навичок студентів на уроках хорового сольфеджіо 167
44. Тарчинська Ю.Г. Проблема формування навичок виразного виконання в аспекті розвитку техніки гри на фортепіано 168
45. Сверлюк Я.В. Психолого-педагогічні основи керування оркестровим колективом 173
46. Димченко С.С. Педагогічна і диригентська спадщина М.Малька в історичному часі української музичної культури 175
47. Сіончук О.В. Формування художніх цінностей особистості засобами музичного мистецтва 180
48. Скільська Л.І. Специфічні особливості роботи з дитячим хоровим колективом..... 182
49. Гаврилова Г.П. Громадянське виховання молоді засобами народознавства на матеріалі української літератури 185
50. Чичановська Н.Ф. Художньо-творчий розвиток учнівської молоді Рівненщини в умовах національного відродження..... 189
Відомості про авторів 192

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 25

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Курченко Н.Б.
Комп'ютерна верстка Хомяк О.Л.

Здано до набору 12.12.2002 р. Підписано до друку 31.01.2003 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 27,96. Обл. вид. арк. 28,38. Замовлення № 17/1. Тираж 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 25. —
Рівне: РДГУ, 2003. — 196 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 6.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, психології, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20